

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2018

aruandeaasta lõpp: 31.12.2018

sihtasutuse nimi: Sihtasutus Keskkonnaõiguse Keskus

registrikood: 90008117

tänava/talu nimi, Telliskivi tn 60a/3

maja ja korteri number:

linn: Tallinn

maakond: Harju maakond

postisihthumber: 10412

telefon: +372 7424524, +372 55683880

e-posti aadress: k6k@k6k.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	10
Bilanss	10
Tulemiaruanne	11
Rahavoogude aruanne	12
Netovara muutuste aruanne	13
Raamatupidamise aastaaruande lisad	14
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	14
Lisa 2 Raha	15
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	15
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	16
Lisa 5 Võlad ja ettemaksed	16
Lisa 6 Võlad töövõtjatele	16
Lisa 7 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	17
Lisa 8 Tulu ettevõtlusest	17
Lisa 9 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	18
Lisa 10 Mitmesugused tegevuskulud	18
Lisa 11 Tööjõukulud	19
Lisa 12 Seotud osapooled	19
Aruande allkirjad	20
Vandeauditiitori aruanne	21

TEGEVUSARUANNE

Missioon ja visioon

SA Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) on sõltumatu ekspertorganisatsioon, mille asutasid 2007. a novembris Eestimaa Looduse Fond (ELF) ja keskkonnajuristid Kärt Vaarmari, Liis Keerberg ja Silver Nittim.

KÕKi missiooniks on pakkuda juriidilist ekspertteadmist keskkonnaõiguse normide kujundamisel ja nende rakendamisel, seistes keskkonnaalaste avalike huvide eest.

Visioonina oleme seadnud eesmärgiks, et keskkonnaõiguse normid ning nende rakendamine tagavad inimeste tervise- ja heaoluvajadustele vastava keskkonna ning loodusliku mitmekesisuse, ning et seejuures:

- ametnikud teevad keskkonda mõjutavaid otsuseid avatult ja argumenteeritult, koguvad piisavalt infot otsuste võimaliku mõju kohta ning kaaluvad asjakohaselt erinevaid huve.
- üldsuse esindajad suudavad oma huve otsustusprotsessides asjakohaselt väljendada ja kaitsta.

Organisatsioon

KÕKi meeskonnas jätkasid 2018. a alguses juristid Siim Vahtrus, Kadi-Kaisa Kaljuveer ja Merlyn Mannov, kommunikatsioonijuht Katre Liiv ning juristi abi ja projektide assistent Pille Priks. Neljandas kvartalis asus KÕKis neljanda juristina tööle Kaarel Relve. Juhatusse kuuluvad alates 2017. a algusest juristid Siim Vahtrus ja Kadi-Kaisa Kaljuveer, kes jätkasid juhatuses ka aastal 2018.

KÕKi nõukogu koosseisu kuulusid Airi Andresson, Kadri Tillemann ja Kärt Vaarmari. I kvartalis lahkus nõukogu koosseisust Kaarel Relve.

KÕK alustas 2018. a alguses Eesti Keskkonnaühenduste Koja täisliikmena ja osales aasta jooksul aktiivselt võrgustiku igapäevatöös.

Finantsid ja rahastamine

Finantsnäitajad

KÕKi bilsansimaht oli 31.12.2018 seisuga 33 107 eurot ja aasta jooksul saadi tulusid 108 912 eurot. Aruandeaasta tulem oli -3147 eurot. Tegevjuhtkonnale arvestati tasusid 5760 eurot (2017. aastal 4800 eurot).

Möödunud aastaga võrreldes projektitoetuste maht ja osakaal märgatavalt suurenesid - projektitoetusi saadi 47 780 eurot (2017. aastal oli projektitoetusi 29 351 euro eest). Suurenes ka tulu ettevõtlusest 61 132 eurot (2017. aastal 46 355 eurot).

Olulisemad finantsnäitajad:

Maksevõime üldine tase = käibevara/lühiajalised kohustised = 1,56

Võlakordaja = kohustised / varade maksumus = 0,64

Rahaliste vahendite tase = raha / lühiajalised kohustised = 0,47

Soliidsuskordaja = omakapital/ kogukapital = 0,36

Saadud annetused ja toetused võrreldes eelmise perioodiga=

2018 toetused/2017 toetused= 1,63

Projektirahastus

Projektitoetuste kaudu toetasid KÕKi tegevusi 2018. a Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK), Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK), Euroopa Kliimainitsiatiiv (EUKI) ja Euroopa Komisjon (läbi ühenduse Justice&Environment 2018. a tegevustoetuse ja 2017. a alanud LIFE projektide). Kokku oli 2018. a töös 6 projekti (2017. a 5 projekti):

KIK:

- Igakuine keskkonnaõiguse uudiskiri (jätkub 2019).

KÜSK:

- KÕKi meeskonna läbirääkimisoskuste arendamine (lõppes 2018. a I kvartal).

EUKI:

- Kliimamuutus ja Eesti energeetika tulevik (koos Eestimaa Looduse Fondi ja Eesti Rohelise Liikumisega 2018-2020).

Euroopa Komisjon:

- Juurdepääs õigusemõistmisele keskkonnaasjus - õigusala spetsialistide teadlikkuse tõstmine LIFE A2J EARL (koos Justice&Environment koostöövõrgustikuga ja ühendusega ClientEarth 2017-2020);
- Looduskaitsealase teadlikkuse tõstmine ning konfliktide lahendamine Natura 2000 aladel –LIFE NaturallyEst (koos Eestimaa Looduse Fondi, Tartu Ülikool ja Looduse Omnibussiga 2017 -2021);
- Osalemine Justice&Environment 2018. a töös (kaasrahastatud Euroopa Komisjoni poolt tegevustoetusena LIFE NGO Grants mehhanismist).

Ettevõtlus

KÕKi õigusteenus hõlmab nii nõustamist haldusasjades kui esindamist kohtuasjades, samuti juriidiliste analüüside ja ülevaadete koostamist. Lisaks korraldame keskkonnaõigust puudutavatel teemadel tasulisi koolitusi.

Tegemist on sotsiaalse ettevõtlusega – osutame teenust nii sisuliste eesmärkide saavutamiseks (nt soodsa hinnaga õigusabi kättesaadavus keskkonnaasjades) kui ka omatulu teenimiseks. Ettevõtlusest saadud kasumit kasutab KÕK kogu ulatuses avalikes huvides – projektide kulude omafinantseeringute ning muude tegevustega seotud üldkulude katteks.

2018. a ettevõtlustulu oli suurem kui 2017. a - 61 132 eurot (2017. aastal 46 355 eurot). Suurem maht tuli eelkõige üksikjuhtumitel klientide nõustamise mahu kasvu arvelt. Klientide tagasiside õigusteenusele on olnud jätkuvalt positiivne, samuti on olnud rahul KÕKi koolitustel osalejad.

Valdkonnaülesed tegevused

Keskkonnaõiguse alase info levitamine

Keskkonnaõiguse reeglite hea rakendamine eeldab, et kõik asjaosalised on reeglite sisust teadlikud. Seepärast on keskkonnaõiguse alase info levitamine KÕKi tegevustes olulisel kohal juba organisatsiooni loomisest alates.

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks on, et keskkonnaõigusala baasinfo (reguleeritavad valdkonnad, peamised õigusaktid, olulisemad analüüsid ning kohtupraktika) on lihtsalt, kiiresti ja ajakohaselt kõigile huvilistele kättesaadav.

2018. a jätkasime juba kümnendat aastat igakuise **keskkonnaõiguse uudiskirja** väljaandmist. Aastal 2018 kaasasime meie uudiskirja ka teemavaldkondade eksperte väljaspoolt KÕKi meeskonda (nt Õiguskantsleri nõunik Evelin Lopman, Austria keskkonnajurist Summer Kern ning Keskkonnaametist Rein Kalle ja Martin Nurme). Uudiskirja lugeja hulgas on nii ametnikke, ettevõtjaid kui keskkonnaaktiviste, kelle jaoks uudiskiri aitab luua ühist infovälja ja teadmist keskkonnaõiguse arengutest. Uudiskirja e-postile tellijate arv on püsinud 540 ringis, loetavus veebis ühes kuus keskmiselt 871.

Uudiskirjas kajastatu põhjal täiendame jooksvalt ka oma **Keskkonnaõiguse rubriiki**, kust keskkonnaõiguse rakendajad ja muud huvilised leiavad kiiresti kõige tähtsamad infoallikad erinevate keskkonnaõiguse alateemade kohta.

Jätkuvalt on populaarsed 2015. a kevadel veebis avaldatud **keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) kommentaarid**. Veebis vaadati neid 2018. a keskmiselt 857 korda kuus.

Keskkonnavalased õigused

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks on, et avalikkusel oleks võimalik osaleda olulise keskkonnamõjuga otsuste tegemises varases etapis ja tõhusalt, et inimesed oskaksid selliste otsuste tegemises osaleda, et otsustes arvestataks õigusega puhtale keskkonnale ja inimeste heaolu vajadustega ning et keskkonnaotsuste vaidlustamiseks oleks loodud abistavad mehhanismid (nagu nt tasuta või soodsa hinnaga õigusabi ja selgemad juhised esialgse õiguskaitse kohaldamiseks keskkonnavalastes vaidlustes).

2018. a oli sarnaselt varasemaga meie peamiseks eesmärgiks, et kohalikele kogukondadele ja keskkonnavalastele oleks kättesaadav elementaarne info ja tugi, mida planeeringute ja keskkonnavaluste menetluses osalemiseks vaja on. Jätkuvalt on tasuta kättesaadavad KÕKi

kodulehel 2012. a avalikustatud [juhised keskkonnaotsuste tegemises osalemiseks](#), milles sisalduvat infot 2018. aastal uuendasime. Jätkuvalt pakume abivajajatele **kättesaadava hinnaga õigusnõu** tasulise teenuse raames.

Keskkonnaalaste õigustega seondub otseselt ka KÜSKi rahastatav projekt „KÕKi meeskonna läbirääkimisuskuste arendamine“, mille käigus **andsime 2017. a jooksul ja 2018. a I kvartalis tasuta õigusnõu erinevates juhtumites kompromisside otsimiseks ja leidmiseks**. Nõustasime üksikisikuid ja kogukondi nt seoses tööstusobjektide müraga, välisõhu saastamise ja ehitustegevusega. Projekti lõpus valmis ka juhend/kokkuvõte sellest, kuidas läbirääkimisi edukalt ellu viia. Edasi plaanib KÕK läbirääkimiste vahendamist ning klientide esindamist läbirääkimistel pakkuda tasulise teenusena.

Koos J&E ja ClientEarthiga viime ellu Euroopa Komisjoni rahastatavat **projekti „Juurdepääs õigusemõistmisele keskkonnaasjus - õigusala spetsialistide teadlikkuse tõstmine“**. Aastal 2018 kaardistasime kontakte (kellega projekti raames suhtlema hakkame), viisime läbi kaks ümarlauda (et saada sisendit juhendi koostamiseks ning juristidele mõeldud koolituste sarjale), koostasime õigusemõistmisele juurdepääsu puudutava kohtupraktika analüüsi ja alustasime juristidele suunatud juhendi koostamisega.

Hea haldus

KÕKi eesmärgiks on tagada, et ametnike poolt tehtavad otsused oleksid hästi läbi kaalutud ning täidetak elementaarseid nõudeid selliste otsuste vormistamisele ja menetlusele. Selle eesmärgi täitmiseks panime 2018. aastal 4 erinevat koolituskava, samuti astusime samme, et registreerida KÕK täiskasvanukoolitusteenuse pakkujana.

Lisaks viisime 2018. a läbi ka koolituspäeva kaasamise teemal KeA välisõhu ja maapõue valdkonna ametnikele ning osalesime koolituspäeval, mille teemaks oli Natura 2000 võrgustiku kaitse. Kokku koolitasime 49 ametnikku.

Jätkasime KOV-dele ja maavalitsustele **õigusteenuse osutamise**ga, aidates neil kaalutusotsuseid (nt planeeringute kehtestamise otsused) vormistada või neid kohtus kaitsta. Kokku nõustasime või esindasime 2018. aastal 4 omavalitsust.

Fookusteemad

Maapõu

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks sel teemal on, et uusi kaevandusalasid avataks läbimõeldumalt ja kodanikud saaksid selles küsimuses rohkem kaasa rääkida – esiteks on maavarade puhul tegemist rahvusliku rikkusega, ning teiseks on kaevandusalasid ümbritsevate maade elanikud kaevandamistegevusest tulenevast mürast, vibratsioonist, liikluskoormusest jne otseselt mõjutatud.

2018. aastal alustasime koostama projektitaotlust heade kaevandamispraktikate leidmiseks. Eeltöö sai aasta jooksul tehtud (sh läbi räägitud projekti partneritega). Projektitaotlus on plaanis esitada 2019. aastal.

Jätkasime 2018. a ka õigusabi andmist maapõue valdkonnas, kokku abistasime üksikuid inimesi, kogukondi või omavalitsusi 4 maapõue teemalises õigusvaidluses (Kodasoo, Marinova IV, Niibi ja Tõnumaa kaevandamislubadega seotud vaidlused). Enamasti on neis vaidlustes küsimuseks, kas kaevandamistegevust lubades on piisavalt arvestatud kohalike inimeste heaoluga. Näiteks Niibi turbamaardlat puudutavas vaidluses nõustasime kohalikku omavalitsust, kes otsustas mitte anda oma nõusolekut kaevandamisloale enne, kui varasema kaevandamistegevusega paralleelselt ilmnenuid veereostuse päritolu ja leevendusmeetmed on kindlaks tehtud.

Müra

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks on, et müranormid ja nende rakendamine tagavad inimeste tervise ja heaolu vajadused.

2017. a jaanuaris jõustus **uus atmosfääriõhu kaitse seadus**, mis sisaldab muutunud müraalaseid reegleid. Veebruaris 2017 **jõustus seda täpsustav määrus müra normtasemete kohta**. Kuigi senisega võrreldes võib regulatsiooni pidada mõnevõrra paremaks, jäid mitmed eelnõu faasis tõstatatud küsimused (nt kuidas on omavahel seotud kohaliku omavalitsuse planeeringud müra normtasemetega) selge lahenduseta. Muudatused olid päevakorral ka aastal 2018.

2018. a. esitasime KIKile müraprojekti taotluse ja saime sellele rahastuse osas III kvartalis positiivse vastuse. Aasta lõpus tegelesime projekti ettevalmistusega, sisulised tegevused algavad 2019. a. Projekti raames analüüsimise KOV mürakaartide ja koostatud tegevuskavade praktikad, tagame KOV mürakaartide riigi geoportaalis avaldamise, töötame välja KOV mürakaartide ja tegevuskavade koostamise juhendi ning strateegiliste mürakaartide metodoloogilise juhendi. Projekt kestab 2020. a jaanuarikuuni.

Suurobjektid

Tulenevalt oodatud seadusemuudatuste jõustumisest me suurobjektidega seoses aktiivseid huvikaitsetegevusi hetkel läbi ei vii. Samas hoiame suurobjektide rajamisel õigusabi osutamise käigus jätkuvalt silma peal. 2018. a hoidsime silma peal puidu rafineerimistehase riigi eriplaneeringu koostamise protsessil, osalesime Rail Balticu maakonnaplaneeringute vaidlustamisel ja nõustasime Väimelasse planeeritava kanafarmi asjus kohalikku kogukonda.

Natura 2000

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks on, et Natura 2000 aladele avalduva keskkonnamõju hindamisel arvestataks praktikas Natura võrgustiku eripära vastavalt EL loodusdirektiivis ja Euroopa Kohtu praktikas paika pandud põhimõtetele.

J&E tööplaani raames **jätkasime osalemist EL-tasandi tegevustes** – jätkasime 2017. a alustatud tegevustega, et loodus- ja linnudirektiivi paremini rakendada, sh osaledes Euroopa Komisjoni juhendmaterjalide uuendamise protsessis.

KÕK viib koos Eestimaa Looduse Fondi ja teiste partneritega ellu Euroopa Komisjoni rahastatavat **Natura-teemalist LIFE-projekti „Looduskaitsealase teadlikkuse tõstmine ning konfliktide lahendamine Natura 2000 aladel“**. Projekti tuumaks on inimeste teadlikkuse tõstmine Natura aladest, nende väärtusest, reeglitest, mis seal kehtivad ja sellest, kuidas neid (mõistlikult ja hästi) täita. KÕKi roll on aidata juriidilise nõuga ametnikke, maaomanikke ja teisi, kellele Natura-alade tegevuspiirangud ja nende rakendamine küsimusi tekitab. Aastal 2018 alustasime ka eelnevalt mainitud sihtgruppidele tasuta õigusnõu andmist. Tasuta nõuandla jätkub ka aastal 2019.

Kliimamuutused

Alates 2018. a on KÕKi üheks fookusteemaks ka kliimamuutus. KÕKi strateegiliseks eesmärgiks kliimamuutuse valdkonnas on, et arengukavad ja seadusandlus näevad ette piisavaid meetmeid selleks, et täita Eesti rahvusvahelisi kliimaalaseid kohustusi, sealhulgas põlevkivi kaevandamise ja töötlemise järkjärgulise lõpetamise.

2018. aasta jooksul tegelesime koos partneritega (Eestimaa Looduse Fond ja Eesti Roheline Liikumine) selles valdkonnas aktiivsema huvikaitsetegevuse ettevalmistamisega. Alates IV kvartalist alustasime selleteemalise projektiga, mida rahastab Euroopa Kliimainitsiatiiv (EUKI). EUKI on Saksamaa Keskkonna-, Looduskaitse- ja Tuumaohutuse Ministeeriumi (BMU) ellukutsutud projektide rahastamise vahend. EUKI üldine eesmärk on toetada koostööd Euroopa Liidus, et vähendada kasvuhoonegaaside heidet.

Uus projekt kestab kuni 2020. a novembrikuuni (k.a.). Projekti eesmärk on mõtestatud ning kõiki osapooli kaasava arutelu tekitamine Eestis energeetika tulevikutsenaariumide teemal. Septembrikuu teises pooles toimus projekti avalöök, mil täpsustasime huvikaitse fookust. 2018. aasta lõpus esitasime esimesed kommentaarid riiklikule energia- ja kliimakava (REKK) eelnõule.

Olulisimad plaanid 2019. aastaks

Keskkonnaõiguse alase info levitamine

KÕK jätkab 2019. a **igakuise uudiskirja** väljaandmist – projekt on rahastatud KIKi poolt kuni septembrini, taotlesime märtsis ka jätkurahastust.

Keskkonnaalased õigused

Keskkonnaalaste õiguste tagamiseks plaanime **jätkata soodushinnaga õigusabi andmist** kohalikele kogukondadele ja suurematele keskkonnaorganisatsioonidele.

Juba 2017. a alanud õigustumõistmisele juurdepääsu puudutava LIFE-projekti raames viime aastal 2019 lõpule juristidele mõeldud juhendi koostamise ja alustame neile mõeldud koolitusprogrammiga.

Hea haldus

Heade keskkonnaotsuste edendamise eesmärgil jätkame koolitustega ametnike jaoks olulistel teemadel ja hakkame pakkuma 2018. a valminud koolitusplaanide kohaseid koolitusi. Samuti jätkub omavalitsuste nõustamine konkreetsetes õigusvaidlustes.

Suurobjektide rajamine

Jätkame 2019. a suurobjektide planeerimise praktika jälgimist ning vajadusel õigusabi osutamist tasulise teenusena.

Müra

Müravaldkonnas tegeleme aastal 2019 projektiga, mille raames analüüsime KOV mürakaartide ja koostatud tegevuskavade praktikad, tagame KOV mürakaartide riigi geoportaalis avaldamise, töötame välja KOV mürakaartide ja tegevuskavade koostamise juhendi ning strateegiliste mürakaartide metodoloogilise juhendi.

Samuti jätkame õigusabi osutamist erinevates mürateemalistes juhtumites.

Maapõu

Olukorra parandamiseks Eestis plaanime esitada aastal 2018 alustatud **parimate praktikate kogumise ning levitamise** projektitaotluse, eesmärgiga alustada hiljemalt 2019. a lõpus projekti sisutegevustega.

Maapõue valdkonnas on uuel aastal plaanis jätkata õigusabi osutamist juhtumites.

Natura 2000

Koos Eestimaa Looduse Fondiga jätkame ka uuel aastal LIFE-projekti elluviimist, mille sisuks on inimeste teadlikkuse tõstmine Natura aladest, nende väärtustest ja kaitsmise viisidest. KÕK jätkab koos ELFIGa abivajajatele Natura 2000 võrgustiku kaitsega seotud **juhtumites tasuta õiguslikku ning looduskaitse alase nõu andmist**. Samuti on plaanis analüüsida, kuidas Natura 2000 võrgustiku alade kaitset kõige paremini (tulemuslikult, tõhusalt ja inimsõbralikult) ellu viia.

Kliimamuutused

2019. a plaanime jätkata **osalemist riigi tasandil kliimamuutuse küsimuses tehtavates otsustes** (nt integreeritud kliima- ja energeetikava esimese versiooni täiendamine) ning jätkame muude tegevustega selleks, et **hoida juba tekkinud diskussiooni teemal, kuidas Eesti saaks kiirelt ja tõhusalt vähendada oma kasvuhoonegaaside heidet**, sh lõpetada põlevkivi kasutamine energiaallikana.

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2018	31.12.2017	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	9 981	36 800	2
Nõuded ja ettemaksed	23 126	3 444	3
Kokku käibevarad	33 107	40 244	
Kokku varad	33 107	40 244	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksed	17 209	14 845	5
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	3 977	10 331	7
Kokku lühiajalised kohustised	21 186	25 176	
Kokku kohustised	21 186	25 176	
Netovara			
Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	735	735	
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	14 333	13 039	
Aruandeaasta tulem	-3 147	1 294	
Kokku netovara	11 921	15 068	
Kokku kohustised ja netovara	33 107	40 244	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2018	2017	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	47 780	29 351	7
Tulu ettevõtlusest	61 132	46 355	8
Kokku tulud	108 912	75 706	
Kulud			
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-13 559	-11 214	9
Mitmesugused tegevuskulud	-6 900	-7 323	10
Tööjõukulud	-91 600	-55 875	11
Kokku kulud	-112 059	-74 412	
Põhitegevuse tulem	-3 147	1 294	
Aruandeaasta tulem	-3 147	1 294	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2018	2017	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	-3 147	1 294	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-18 936	-1 161	
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	-3 984	5 518	
Laekumised sihtotstarbelistest tasudest, annetustest, toetustest	0	8 142	
Kokku rahavood põhitegevusest	-26 067	13 793	
Rahavood investeerimistegevusest			
Antud laenud	-2 420	-1 668	
Antud laenude tagasimaksud	1 668	864	
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-752	-804	
Kokku rahavood	-26 819	12 989	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	36 800	23 811	2
Raha ja raha ekvivalentide muutus	-26 819	12 989	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	9 981	36 800	2

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

			Kokku netovara
	Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	Akumuleeritud tulem	
31.12.2016	735	13 039	13 774
Aruandeaasta tulem		1 294	1 294
31.12.2017	735	14 333	15 068
Aruandeaasta tulem		-3 147	-3 147
31.12.2018	735	11 186	11 921

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

SA Keskkonnaõiguse Keskuse raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Finantsaruandluse standardi põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes arvelduskontode jääke.

Nõuded ja ettemaksud

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse ettevõtte tavapärase tegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses (s.o nominaalväärtus miinus vajadusel tehtavad allahindlused).

Individaalselt oluliste nõuete väärtuse langust (st. vajadust allahindluseks) hinnatakse iga ostja kohta eraldi, lähtudes eeldatavasti tulevikus laekuvate summade nüüdisväärtusest. Selliste nõuete puhul, mis ei ole individaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada, et nende väärtus oleks langenud, hinnatakse väärtuse langust kogumina arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumist kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu vähendamisena.

Annetused ja toetused

Annetuste ja toetuste kajastamisel on lähtutud RTJ 12st.

Tegevuse sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna siis, kui:

- (a)sihtfinantseerimise laekumine on praktiliselt kindel; ja
- (b)sihtfinantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud.

Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustusena. Vastavat kohustust kajastatakse bilansis lühi- või pikaajalisena olenevalt sellest, millal toimub sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmine. Toetused, mida saadakse eelmistel perioodidel tekkinud kulude eest või millega ei kaasne täiendavaid tulevikku suunatud tingimusi, kajastatakse tuluna perioodis, millal toetus laekus.

Tulud

Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamise järel või juhul kui teenus osutatakse pikema ajaperioodi jooksul, siis lähtudes valmidusastme meetodist. Teenuse osutamisest saadavad tulud kajastatakse tekkepõhiselt proportsionaalselt samades perioodides nagu teenuse osutamisega kaasnevad kulutused tulude ja kulude vastavuse printsiibist lähtudes.

Kulud

Kulud on kajastatud tekkepõhiselt, tulude ja kulude vastavuse printsiibist lähtudes.

Seotud osapooled

SA Keskkonnaõiguse Keskus aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks asutajaid, tegev- ja kõrgemat juhtkonda ning eespool loetletud isikute lähisugulasi ja nendega seotud ettevõtteid.

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudsel meetodil.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2018	31.12.2017
Arvelduskontod	9 981	36 800
Kokku raha	9 981	36 800

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2018	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	8 609	8 609
Ostjatelt laekumata arved	8 609	8 609
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	45	45
Muud nõuded	2 420	2 420
Laenunõuded	2 420	2 420
Sihtfinantseerimise nõuded	12 052	12 052
Kokku nõuded ja ettemaksed	23 126	23 126
	31.12.2017	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	1 726	1 726
Ostjatelt laekumata arved	1 726	1 726
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	46	46
Muud nõuded	1 668	1 668
Laenunõuded	1 668	1 668
Ettemaksed	4	4
Muud makstud ettemaksed	4	4
Kokku nõuded ja ettemaksed	3 444	3 444

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad

(eurodes)

	31.12.2018		31.12.2017	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Käibemaks		1 393		2 312
Üksikisiku tulumaks		2 220		1 634
Erisoodustuse tulumaks		-5		0
Sotsiaalmaks		4 415		3 421
Kohustuslik kogumispension		268		220
Töötuskindlustusmaksed		296		226
Ettemaksukonto jääk	45		46	
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	45	8 587	46	7 813

Lisa 5 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2018	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	554	554
Võlad töövõtjatele	8 068	8 068
Maksuvõlad	8 587	8 587
Kokku võlad ja ettemaksed	17 209	17 209
	31.12.2017	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	563	563
Võlad töövõtjatele	6 469	6 469
Maksuvõlad	7 813	7 813
Kokku võlad ja ettemaksed	14 845	14 845

Lisa 6 Võlad töövõtjatele

(eurodes)

	31.12.2018	31.12.2017
Töötasude kohustis	5 769	4 723
Puhkusetasude kohustis	2 190	1 746
võlad aruandvatele isikutele	109	0
Kokku võlad töövõtjatele	8 068	6 469

Võlgadena töövõtjatele on kajastatud detsembri eest arvestatud töötasud, mis kuulusid väljamaksmisele jaanuaris 2019

Lisa 7 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused (eurodes)

Varad bruto soetusmaksumuses

	31.12.2016	Saadud	Tulu	31.12.2017
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks				
Keskkonainvesteeringute Keskus	2 189	7 531	-9 720	0
Kodanikuühiskonna sihtkapital	0	9 378	-9 378	0
Euroopa Liit LIFE	0	20 584	-10 253	10 331
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	2 189	37 493	-29 351	10 331
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	2 189	37 493	-29 351	10 331
	31.12.2017	Saadud	Tulu	31.12.2018
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks				
Keskkonainvesteeringute Keskus	0	7 464	-7 464	0
Kodanikuühiskonna sihtkapital	0	1 037	-1 037	0
Euroopa Liit LIFE Naturally EST-LIFE	10 331	7 810	-14 164	3 977
Euroopa Liit LIFE J&E LIFE+	0	0	-12 052	-12 052
Euroopa Liit LIFE EARL A2J	0	4 111	-4 111	0
Euroopa Liit EUKI	0	5 952	-5 952	0
EKO Sihtkapital	0	3 000	-3 000	0
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	10 331	29 374	-47 780	-8 075
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	10 331	29 374	-47 780	-8 075

Lisa 8 Tulu ettevõtlusest (eurodes)

	2018	2017
tulu teenustest	58 289	43 625
tulu ruumide rendist	1 050	930
tulu koolitustest	1 793	1 800
Kokku tulu ettevõtlusest	61 132	46 355

Lisa 9 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud (eurodes)

	2018	2017
Üür ja rent	3 109	1 768
Mitmesugused bürookulud	70	828
Lähetuskulud	341	125
Raamatupidamisteenuste kulu	1 603	1 479
Ekspertiisid, sisseostetud teenused	7 920	4 500
IT teenused, kodulehekülg	41	75
Koolituste korraldamine	452	2 361
Tükised	23	78
Kokku sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	13 559	11 214

Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsestele kuludele lisanduvad tööjõukulud projektides 2018 aastal 59 984 eurot ja 2017 aastal 23 255 eurot.

Nimetatud summad on kajastatud tulemiaruanandes tööjõukulude real.

Lisa 10 Mitmesugused tegevuskulud (eurodes)

	2018	2017
Üür ja rent	1 502	1 368
Mitmesugused bürookulud	524	727
Lähetuskulud	270	480
Koolituskulud	0	21
Raamatupidamisteenused, audit	1 077	1 214
Telefon, andmeside, post	117	44
Kodulehekülg, IT teenused, reklaam	125	666
Liikmemaksud	970	120
Koolituste korraldamine, seminarid, üritused	800	2 185
Riigilõivud	0	498
Terviseedendus	1 515	0
Kokku mitmesugused tegevuskulud	6 900	7 323

Lisa 11 Tööjõukulud

(eurodes)

	2018	2017
Palgakulu	68 429	41 782
Sotsiaalmaksud	23 171	14 093
Kokku tööjõukulud	91 600	55 875
Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna	59 984	23 255
Töötajate keskmine arv taandatud täistööajale	4	4

Lisa 12 Seotud osapooled

(eurodes)

Saldod seotud osapooltega rühmade lõikes

2018	Ostud	Müügid
Asutajad ja liikmed	0	0
2017	Ostud	Müügid
Asutajad ja liikmed	625	0

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	2018	2017
Arvestatud tasu	5 760	4 800